

Jaarverslag en jaarrekening

2018

Delft, 17 mei 2019

Voorwoord

2018 was een jaar waarin de KNOB wederom een reeks van mooie studiedagen wist te organiseren. Vlaggenschip van onze activiteiten is natuurlijk het Bulletin KNOB, dat een feestelijk themanummer uitbracht over Vereniging Hendrik de Keyser.

De studiedagen hadden een zeer afwisselend karakter. Een fraaie architectuurhistorische studiedag vond plaats in Alkmaar over de opkomst van de architect in de 15de eeuw. In maart hadden we in de Oosterkerk een zeer succesvolle studiedag over Erfgoed in de dynamische stad met zo'n 200 deelnemers. Twee jubilea markeerden het jaar: 100 jaar Vereniging Hendrick de Keyser werd in september gemarkeerd. Na de succesvolle studiedag over de Grondbeginselen in 2017, was er eind 2018 een goed bezochte studiedag die mede ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van het Rijksbureau voor de Monumentenzorg, thans Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, was gewijd aan mr.dr. J.C. Overvoorde, niet alleen een van de grondleggers van de Nederlandse monumentenzorg, maar ook een grondlegger op het gebied van de vrouwenrechten.

Het aantal leden bleef ongeveer stabiel, na jaren van gelijkmatige afname. Het bestuur zet zich in om de komende jaren het ledental weer te laten stijgen.

Dat wil niet zeggen dat er niet voldoende mensen meer zijn, die geïnteresseerd zijn in de doelstellingen en activiteiten van onze vereniging. Zij verdelen hun aandacht en middelen echter op een andere manier. Dat vraagt van ons als vereniging om aangepast beleid, dat zich onder meer uit in meer samenwerking en nieuwe vormen van communicatie.

Samenwerken mocht de KNOB in 2018 opnieuw met vele partijen. In de eerste plaats het Academisch Platform, waarin we de contacten met de academische wereld intensiveren. We hopen op die manier het netwerk voor de wetenschappelijke beoefening van alle disciplines die zich met architectuurgeschiedenis, bouwhistorie en monumentenzorg, stedenbouwkunde en historische geografie en andere ruimtelijke erfgoeddisciplines bezighouden te versterken.

Op het gebied van de communicatie zijn met name onze studentbestuursleden zeer actief. Zij helpen ons mee te gaan in de tijd van de digitale communicatie en sociale media. De KNOB is steeds succesvoller op deze gebieden, maar er ligt ook nog wel een uitdaging om met name jongeren te trekken.

Iedereen die zich op welke wijze dan ook in 2018 voor de KNOB heeft ingezet, wil het bestuur van harte danken. Ook betuigen wij onze erkentelijkheid aan degenen die zich genereus hebben getoond door ons te steunen met een financiële of andersoortige bijdrage. Zonder al deze betrokkenheid kan een vereniging als de KNOB niet bestaan.

Namens het bestuur,

Jeroen Westerman
Secretaris

Inhoudsopgave

Studiedagen.....	4
Erfgoed in de dynamische stad	4
The rise of the architect in the fifteenth century: new approaches to the beginning of a profession	5
Omgevingswet en ruimtelijk erfgoed	6
100 jaar Vereniging Hendrick de Keyser	7
100 jaar Engagement in de erfgoedzorg	8
KNOB Bulletin	
Redactie	9
Nieuwe drukker	9
Jaargang 117.....	9
Bestuur, bureau en leden.....	14
Bestuursactiviteiten	15
Jaarrekening 2018	16
1. Resultatenrekening	17
2. Verenigingsvermogen.....	18
3. Toelichting op en specificatie van de resultatenrekening.....	20
4. Toelichting op en specificatie het verenigingsvermogen.....	27
5. Overige gegevens en resultaatsbestemming	28

Studiedagen

Erfgoed in de dynamische stad

Datum: 9 maart 2018

Locatie: Oosterkerk, Amsterdam

Samenwerkingspartners: Amsterdam Erfgoed Overleg, Monumenten en Archeologie gemeente Amsterdam

Het symposium *Erfgoed in de dynamische stad* draaide om de vraag in hoeverre het huidige en toekomstige instrumentarium toereikend is om het gebouwde erfgoed zorgvuldig te behouden in een dynamische stad met groeiplannen binnen de stadsgrenzen.

Hoe kan de monumentenzorg standhouden binnen deze dynamiek en ook zijn draagvlak behouden voor de steeds meer noodzakelijke bescherming van gebouwen uit de periode na 1965?

De bescherming van erfgoed staat voortdurend ter discussie. Wat is erfgoed precies? En welke instrumenten zijn geschikt om er op een juiste wijze mee om te gaan? Dat hierover vragen en onduidelijkheid bestaan, werd in het najaar van 2017 duidelijk naar aanleiding van enkele artikelen in Het Parool. 'Monumenten vogelvrijverklaard', kopte de krant in het heetst van de strijd.

Aandacht voor jongere periodes en zaken als immobiel en immaterieel erfgoed leiden tot een uitdijend erfgoeduniversum. Tegelijkertijd tracht de overheid de regels voor de burgers eenvoudiger te maken en te reduceren. Dit heeft geleid tot andere vormen van erfgoedzorg dan de monumentenbescherming alleen.

Als gebouwen niet in aanmerking komen voor een status als beschermd monument, maar wel cultuurhistorische waarde bezitten en bijdragen tot de kwaliteit van het stadsbeeld, welke bescherming genieten zij dan? Hoe is de bescherming van deze panden eigenlijk geregeld en zijn er verschillen binnen en buiten de beschermde stadsgezichten? Is deze bescherming adequaat voor het behoud ervan? En in hoeverre legt die grotere beperkingen aan de eigenaren op dan noodzakelijk en, ten slotte, staat het beschermingsbeleid voldoende dynamiek toe?

Amsterdam is constant in verandering en staat voor grote meerjarige transitie waar erfgoed zich toe moet verhouden, concludeerde gespreksleider Guido Wallagh. Voor een sterkere wisselwerking tussen erfgoed, ruimte en samenleving geeft hij de deelnemers de volgende opdrachten mee:

- Amsterdam heeft een degelijk juridisch stelsel dat geoptimaliseerd kan worden;
- Monumentenzorgers moeten een formelere positie krijgen;
- Zorg voor slimmere verbindingen tussen investeringsstromen, koppel erfgoed aan investeringen in de buitenruimte/veiligheid;
- Duid vooraf wat van waarde is;
- Verbeter de wisselwerking tussen erfgoedorganisaties onderling, met de ruimtelijke sector, en leg slimme koppelingen met het thema duurzaamheid.

The rise of the architect in the fifteenth century: new approaches to the beginning of a profession

Datum: 31 mei 2018

Locatie: Theater de Vest en Grote Kerk, Alkmaar

Samenwerkingspartners: Universiteit Utrecht, Onderzoeksschool Kunstgeschiedenis

Op 31 mei 2018 organiseerde de Universiteit Utrecht in samenwerking met de Sectie Architectuur van de Onderzoeksschool Kunstgeschiedenis en de KNOB een symposium over de ontwikkeling van het beroep van de architect in de Late Middeleeuwen en de Renaissance.

Wetenschappers uit verschillende landen presenteerden recent onderzoek en gingen in op verschillende aspecten van het architectenvak. De vragen wat het beroep in de vijftiende eeuw inhield en welke factoren van belang waren voor de specialisatie van ontwerpers stonden centraal.

De renaissance wordt meestal erkend als een bepalend moment voor het architectenvak. Voor het eerst sinds de oudheid werd het Vitruvius-concept, dat een onderscheid maakt tussen bouwer en ontwerper, in de architectuurtheorie geaccepteerd, wat een fundamentele breuk in de architectuurpraktijk veroorzaakte.

Recente studies over meesters in gotische stijl tonen echter aan dat in dezelfde periode het vak ook in het noorden een belangrijke verandering heeft ondergaan. Meesters als Rombout Keldermans en Hans Niesenberger - die vandaag de dag vooral bekend zijn onder de experts - waren gevierde architecten, die door de belangrijkste hoven en kerkelijke opdrachtgevers van hun tijd werden benaderd. Veranderingen in hun praktijk en positie vertonen interessante parallellen met de hedendaagse architectenpraktijk in Midden-Italië. Zulke parallellen zijn nooit bestudeerd in een Europese context.

Dit symposium had tot doel de recente wetenschap over de vijftiende-eeuwse architectuurpraktijk bij elkaar te brengen en nieuwe benaderingen van de overgang van de Middeleeuwen naar de vroegmoderne tijd te onderzoeken.

Na afloop vond de boekpresentatie plaats van Merlijn Hurx "Architecture as Profession. The origins of Architectural Practice in the Low Countries in the Fifteenth Century".

Omgevingswet en ruimtelijk erfgoed

Datum: 8 juni 2018

Locatie: Universiteit Utrecht, Faculteit der Geesteswetenschappen

Samenwerkingspartners: Heemschut, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Erfgoed Leiden, gemeente Amersfoort

Waar heb jij vanuit je functie, het meeste behoefte aan in voorbereiding op de Omgevingswet?

KNOB

45

In januari 2021 treedt de Omgevingswet in werking. Een van de doelen is dat Ruimtelijke Ordening en Cultuurhistorie beter geïntegreerd worden en zowel cultureel erfgoed als de ruimtelijke kwaliteit van de fysieke leefomgeving in één wet (loket) gewaarborgd zijn. De omgang met cultureel erfgoed in onze leefomgeving wordt straks geregeld in de Omgevingswet en krijgt onder meer een uitwerking in de omgevingsvisies en het gemeentelijk omgevingsplan.

Wat betekent de nieuwe Omgevingswet voor erfgoedorganisaties in de praktijk? Hoe bereiden overheden, stichtingen en belangenorganisaties zich voor op de komst van deze wet? Hebben alle partijen voldoende kennis en financiële mogelijkheden om de veranderopgave zo in te richten dat het belang van erfgoed en cultuurhistorie goed in het beleid en de handhaving wordt gewaarborgd?

Met het oog op de positie van ruimtelijk erfgoed en cultuurhistorie in de Omgevingswet, legde de KNOB op 8 juni jl. de implementatie van erfgoed in de Omgevingswet onder de loep. KNOB-bestuurslid Sterre Brummel heette de sprekers en deelnemers welkom in de Collegezaal van de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit Utrecht. Deze dag was niet alleen bedoeld om kennis te delen maar ook om de spelers in het veld dichter bij elkaar te brengen.

100 jaar Vereniging Hendrick de Keyser

Datum: 28 september 2018

Locatie: Huis Bartolotti, Amsterdam

Samenwerkingspartner: Vereniging Hendrick de Keyser

2018 was het 100 jaar geleden dat Vereniging Hendrick de Keyser op werd gericht. De redactie van Bulletin KNOB nam dit jubileum tot aanleiding voor een themanummer over de vereniging die in 1918 door enkele Amsterdammers op werd gericht. De oprichters bond de ergernis over de roekeloze en onnodige teloorgang van veel belangrijke en beeldbepalende huizen. Hun remedie: door aankoop huizen redden en verhuren.

Ter gelegenheid van het themanummer *100 jaar Vereniging Hendrick de Keyser* organiseerde de redactie van Bulletin KNOB een middagbijeenkomst in Huis Bartolotti met lezingen van Natasja Hogen (Universiteit van Amsterdam), Niek Smit (Vereniging Hendrick de Keyser) en Wouter van Elburg (Universiteit van Amsterdam) over actueel huizenonderzoek in Nederland.

Deze bijeenkomst is tot stand gekomen met de vriendelijke medewerking van Vereniging Hendrick de Keyser.

100 jaar Engagement in de erfgoedzorg

Datum: 14 december 2018

Locatie: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort

Samenwerkingspartner: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Af. 2. Mr. J. C. Overvoorde.

Op 25 mei 1918 vond de eerste vergadering van het Rijksbureau plaats, honderd jaar geleden. De instelling van het Rijksbureau betekende de geboorte van een rijksdienst voor de erfgoedzorg, die na meerdere omvormingen en fusies thans de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is.

Tegelijkertijd hebben sinds de vorige eeuwwisseling particuliere organisaties de overheid gestimuleerd en gecorrigeerd, denk aan de Bond Heemschut (1911), de eveneens honderdjarige Vereniging Hendrick de Keyser (1917) en de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond (1899) die in 1917 de zogenoemde Grondbeginselen publiceerde.

Na het succesvolle congres over 100 jaar Grondbeginselen dat de KNOB in 2017 hield, organiseerden de RCE en de KNOB ter gelegenheid van de 100-jarige verjaardag van het Rijksbureau op 14 december 2018 de studiedag '100 jaar engagement in de erfgoedzorg'.

Naast de honderdjarige verjaardag van het Rijksbureau was de tweede aanleiding van de studiedag de verschijning van een biografie van mr. dr. J.C. Overvoorde, één van de pioniers van de erfgoedzorg. Het boek is geschreven door naamgenoot en wetenschapsfilosoof drs. P.P.J. Overvoorde: een ware eyeopener over het leven van een relatief onbekende persoonlijkheid.

J.C. Overvoorde was oprichter van de KNOB, inventariseerde monumenten, was tevens archivaris en museumdirecteur, behartiger van het overzeese erfgoed en kwam als jurist op voor de rechten van vrouwen en arbeiders. Deze oudheidkundige, activistische Overvoorde stond in het middagprogramma centraal, in een bijdrage van zijn biografie en in andere lezingen over zijn activiteiten in Dordrecht en Leiden.

In de ochtend kwam meer algemeen de relatie tussen monumentenzorg en universiteit aan bod, de zorg voor het overzeese erfgoed die ook begin 20ste eeuw al speelde, het denken in context en ruimte en de wijze waarop (historische) gebouwen 100 jaar geleden werden afgebeeld.

KNOB Bulletin

Redactie

Mevrouw dr. M.T.A. van Thoor was als hoofdredacteur voor de gehele jaargang 2018 verantwoordelijk. Het eindredacteurschap kreeg vorm door de inzet van drs. Els Brinkman. De redactie bestond aan het begin van het verslagjaar verder uit: dr. Jaap Evert Abrahamse, dr. Christian Bertram, drs. Noor Mens, dr.ing. Steffen Nijhuis, dr. Reinout Rutte, dr. Freek Schmidt, prof. dr. ir. Lara Schrijver en prof. dr. Gabri van Tussenbroek. Dr. Kees Somer trad in de loop van het jaar toe tot de redactie. De redactie werd ondersteund door drs. Judith Fraune. De redactieleden zetten zich belangeloos in voor het hoge wetenschappelijk niveau van het Bulletin KNOB. Het bestuur van de KNOB is hen daar bijzonder erkentelijk voor. Eenmaal per jaar is er een gezamenlijke vergadering van redactie en bestuur. Deze vergadering werd gehouden op 14 september 2018 in Leiden.

Nieuwe drukker

In 2018 is de samenwerking met de in 2017 gecontracteerde drukker beëindigd. Het drukwerk is bij een andere drukker ondergebracht. Het drukresultaat stelt bestuur en redactie zeer tevreden, de overgang bracht geen hogere drukkosten met zich mee.

Jaargang 117

De redactie van het Bulletin slaagde er, zoals altijd, in om de 117de jaargang van het Bulletin KNOB te realiseren door vier interessante nummers uit te brengen, met gevarieerde artikelen.

Overzicht jaargang 117

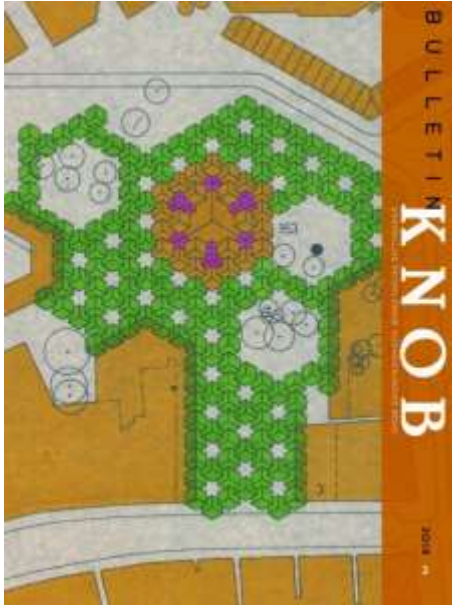
Bulletin KNOB 117 (2018) 1

Frans Grijzenhout: Het Straatje van Vermeer: een plaatsbepaling **Martijn de Jong:** Monumentenzorg tijdens de bezetting. Een zoektocht naar nationaalsocialistisch restaureren in Nederland 1940-1944

Dik de Roon: Van vóór Mansart tot na mansarde. De Nederlandse gebroken kap in internationale context

Publicaties:

Wim Denslagen, *Observations on Urban Aesthetics* (recensie: Vincent van Rossem), Willemijn Wilms Floet, *Het hofje. Bouwsteen van de Hollandse stad 1400-2000* (recensie: Glenn Lypens), Arbeitskreis für Hausforschung, *West- und mitteleuropäischer Hausbau im Wandel* (recensie: Vincent Debonne)

Bulletin KNOB 117 (2018) 2

Marie-Thérèse van Thoor: Editorial over open access **Ronald Stenvert en Edwin Orsel:** Jacob Roman, een innovatief ontwerper? **Ellen Smit:** Het verhaal van een andere tekenwijze. De structuralistische architectuurtekening in Het Speelhuis van Piet Blom **Anne Schram en Kees Doevendans:** Plannen over de grenzen heen. Een vakgebied in wording op het Internationale Stedenbouwcongres van 1924

Publicaties:

Rob van Hees, Silvia Naldini, Job Roos, *Durable past – sustainable future*, Paul Meurs, *Heritage-based design*, Marieke Kuipers, Wessel de Jonge, *Designing from Heritage. Strategies for Conservation and Conversion* (recensies: Irmgard van Koningsbruggen), Yvonne Brentjens, *V=Vorm. Nederlandse vormgeving 1940-1945* (recensie: Otakar Mačel)

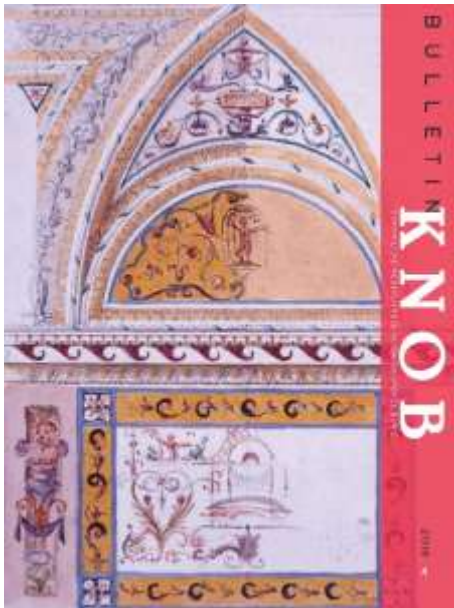

Bulletin KNOB 117 (2018) 3

Lex Bosman: Editorial. 100 jaar Vereniging Hendrick de Keyser **Wouter van Elburg:** Intentionele willekeur. Het ongeschreven verwervingsbeleid van Vereniging Hendrick de Keyser **Lisanne van den Bulk:** Zoektocht naar een restauratievisie. Honderd jaar restaureren door Vereniging Hendrick de Keyser **Lex Bosman:** Vereniging Hendrick de Keyser in oorlogstijd. Beleid en bestuur gedurende de Duitse bezetting 1940-1945

Publicaties:

Coert Peter Krabbe, Dolf Broekhuizen, Niek Smit, *Huizen in Nederland. De negentiende en twintigste eeuw. Architectuurhistorische verkenningen aan de hand van het bezit van de Vereniging Hendrick de Keyser* (recensie: Erik Mattie), Herman van Bergeijk, *Jan Duiker, bouwkundig ingenieur (1890-1935). Van warm naar koud* (recensie: Vincent van Rossem), Gerrit Berends, *Van punt tot mijl. De vroegere voet-, roede- en mijlmaten in Nederland* (recensie: Ronald Stenvert)

Bulletin KNOB 117 (2018) 4

Roby Boes: Rietveld als 'Lebensgestalter'. Vier woningen en een interieur voor de Werkbundsiedlung in Wenen 1929-1932 **Gerrit Vermeer en Klaas Koeman:** Tuinbebouwing binnen de veste van Enkhuizen. De laatste resten van een groene stad **Barbara Laan:** 'Hollands binnenhuis'. Nederlandse interieurarchitectuur als studieobject en inspiratiebron in de periode 1870-1920

Publicaties:

David Keuning, *Bouwkunst en de Nieuwe Orde. Collaboratie en berechting van Nederlandse architecten 1940-1950* (recensie: Lex Bosman), Anita Blom, Simone Vermaat & Ben de Vries (eds.), *Post-War Reconstruction in the Netherlands 1945-1965. The Future of a Bright and Brutal Heritage* (recensie: John Pendlebury), Linde Egberts, *Chosen Legacies. Heritage in Regional Identity* (recensie: Gabri van Tussenbroek)

Bestuur, bureau en leden

Bestuur

Het bestuur van de Bond bestond aan het begin van het verslagjaar uit drs. Henri Lenferink (voorzitter), drs. Henk Jansen (vicevoorzitter), Pieter Baars (penningmeester), dr. Jeroen Westerman (secretaris), dr. ir. Frank van der Hoeven, ir. Jacqueline de Graauw en Sterre Brummel MA, en Lotte Portier en Sebastiaan van Venetien als student-bestuursleden. Gedurende het jaar nam Jacqueline de Graauw afscheid van het bestuur. Henri Lenferink kondigde in september 2018 aan het voorzitterschap van de KNOB aan een opvolger over te willen geven. Tevens besloot Lotte Portier als studentlid afscheid van het bestuur te nemen.

Het bestuur heeft binnen het netwerk van de bestuursleden een opvolging voor de voorzitter van de KNOB gevonden die tijdens de Algemene Ledenvergadering op 22 mei 2019 wordt genomineerd, evenals een algemeen bestuurslid.

Bureau

De KNOB geniet academische gastvrijheid bij het onderzoeksinstituut Heritage & Architecture van de Faculteit Bouwkunde van de TU Delft. Voor de ondersteuning van het bestuur en de redactie maakt de KNOB gebruik van een bureaumedewerker in dienst van Heritage & Architecture. De KNOB betaalt hiervoor. Dit geeft de nodige flexibiliteit en vergemakkelijkt de personeelsadministratie. In 2018 hebben de KNOB en de TU Delft hun samenwerkingscontract opnieuw voor vijf jaar verlengd.

Het bureau werd in 2018 bezet door drs. Judith Fraune. Het bestuur is bijzonder verguld met haar aanwezigheid en inzet en dankt haar niet alleen voor haar niet aflatende inzet, maar vooral ook voor de prettige samenwerking.

Om de continuïteit van de KNOB blijvend te waarborgen onderzoekt het bestuur de mogelijkheden van nieuwe financieringsbronnen. Zo wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn om themanummers van het Bulletin te laten subsidiëren of sponsoren.

Ledenaantal

Per 1 januari 2018 telde de KNOB 585 leden. Het ledenaantal is sinds 2017 gestabiliseerd. Er werden in 2018 29 leden uitgeschreven en de KNOB kon 25 nieuwe leden verwelkomen. Ultimo 2018 telt de KNOB 581 leden.

Het bestuur geeft uitvoering aan de missie om de gewaardeerde activiteiten nog beter onder de aandacht te brengen en de meerwaarde/voordelen van een lidmaatschap helder onder de aandacht te brengen.

Bestuursactiviteiten

Samenwerking binnen het particuliere erfgoedveld

Sinds enkele jaren zet het bestuur zich in voor meer samenwerking tussen de KNOB en andere verenigingen op het gebied van het ruimtelijke, gebouwde, aangelegde en landschappelijke erfgoed. De KNOB ziet zichzelf daarin in de eerste plaats als de vereniging die zich richt op de wetenschappelijke kant van het onroerend erfgoed in brede zin. Sinds 2014 werkt het bestuur daarom aan samenwerking met andere organisaties. In 2018 organiseerden we veel studiedagen met onze partners: Universiteit Utrecht, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amsterdam Erfgoed Overleg, Monumenten en Archeologie gemeente Amsterdam. Bijzonder was de studiedag ter gelegenheid van het jubileum van Hendrik de Keyser.

Academische samenwerking

De intensieve samenwerking met de TU Delft werd in 2018 voortgezet. Ondertussen werd de samenwerking met de andere universiteiten aangehaald en geïntensiveerd, met name in het Academisch Platform. Het Academisch Platform brengt leerstoelen, onderzoeksgroepen en kennisinstellingen in Nederland en Vlaanderen op het gebied van architectuur- en stedenbouwgeschiedenis, landschapsarchitectuur, monumenten en ruimtelijk erfgoed bijeen. Het doel is partnerships te vormen, elkaar te informeren over onderzoeklijnen en een gezamenlijke onderzoeksagenda te ontwikkelen.

Activiteiten van de studentbestuursleden

De studentbestuursleden hebben ook in 2018 gepoogd zoveel mogelijk studiegenoten en eigen netwerk enthousiast te krijgen voor de KNOB en het Bulletin. Hun belangrijkste taak is om bruggen te slaan tussen de KNOB en jonge academici. Een belangrijk middel om bekend te worden, is het gebruik van sociale media; actief zijn op Twitter, regelmatige aankondigingen op Facebook over studiedagen en de inhoud van het Bulletin en het op LinkedIn promoten van studiedagen.

Naast het gebruik van sociale media is de al eerder gestarte actie om besturen van studieverenigingen te benaderen voortgezet. Ook hiervan is het doel om promotie voor het Bulletin en studiedagen te maken om zo een jonger publiek te bereiken. Voor de meeste activiteiten hanteert de KNOB een voordelig studententarief.

Jaarrekening 2018

1. Resultatenrekening

<u>Opbrengsten</u>	2018		2017	
Contributies	€	46.645	€	46.348
Omzet Bulletin	€	892	€	240
Omzet studiedagen	€	14.848	€	9.796
Donaties en Giften	€	254	€	302
Academisch Platform	€	32.500	€	2.500
		<u>€ 95.138</u>	€ 59.185	<u>€ 40.680</u>
<u>Kosten</u>	2018		2017	
Bureaunkosten (TU Delft)	€	28.800	€	29.842
Kosten Bulletin	€	22.941	€	23.976
KNOB stimuleringsprijs	€	-	€	738
Kosten Studiedagen	€	8.297	€	7.043
Kantoorkosten	€	2.543	€	2.701
Kosten website	€	522	€	219
Promotie	€	-	€	-
Bestuurskosten	€	1.084	€	1.170
Algemene kosten	€	-	€	-
Boekingsverschillen	€	-	€	-
		<u>€ 64.217</u>		<u>€ 65.689</u>
		€ 30.921		€ -6.504
Bankkosten en renteopbrengsten	€	-185	€	-138
Bijzondere lasten/baten	€	-	€	2.424
		<u>€ -185</u>		<u>€ 2.286</u>
Resultaat verenigingsjaar		€ -30.736		€ - 4.218
Overlopende activa en passiva				
nog te ontvangen; <i>over 2018</i>	€	1.195	<i>over 2017</i>	€ 3.928
Vooruitbetaalde kosten	€	-	€	-
		<u>€ 1.195</u>		<u>€ 3.928</u>
nog te betalen; <i>over 2018</i>	€	- 2.849	<i>over 2017</i>	€ - 1.911
reeds ontvangen; <i>voor 2019</i>	€	-	<i>voor 2018</i>	€ - 965
		<u>€ - 2.849</u>		<u>€ - 2.867</u>
Operationeel resultaat verenigingsjaar		€ 29.081		€ - 3.166

2. Verenigingsvermogen

Per 31 december 2018 beschikt de KNOB over een creditsaldo van € 53.480,-.

Specificatie liquide middelen

ING zakelijke rekening	€	3.386
ING zakelijk spaarrekening	€	50.054
Pay Pall account	€	-
Kas	€	40
	€	53.480

Voor het bepalen van de vermogenspositie van de Vereniging dient bij dit liquide saldo opgeteld te worden het bedrag aan nog te ontvangen bedragen van debiteuren (voornamelijk nog te innen contributie). Vervolgens dient het bedrag verminderd te worden met de nog te betalen facturen en de reeds ontvangen contributie en bijdrage studiedagen voor het verenigingsjaar 2019.

Overlopende activa en passiva

nog te betalen; <i>over 2018</i>	€	2.849
nog te ontvangen; <i>over 2018</i>	€	1.195
reeds ontvangen; <i>voor 2019</i>	€	-
	€	- 1.654
Verenigingsvermogen per 31-12-2019	€	52.406

Binnen het Eigen Vermogen is een Bestemmingsreserve gevormd van € 35.000,- ten behoeve van het Academisch Platform. Zie hiervoor ook de toelichting op de resultatenrekening op pagina 5.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Tenzij anders weergegeven worden bedragen in de jaarrekening vermeld in gehele getallen.

Activiteiten

De KNOB stimuleert de wetenschappelijke bestudering van het culturele erfgoed en wil de belangstelling en de zorg voor het erfgoed vergroten door het vergaren en verspreiden van kennis. Om die doelstelling te realiseren geeft de KNOB sinds 1899 het *Bulletin KNOB* uit, een wetenschappelijk tijdschrift dat vier keer per jaar verschijnt. Daarnaast wordt jaarlijks een aantal studiedagen over uiteenlopende (actuele) onderwerpen georganiseerd, wanneer mogelijk in samenwerking met organisaties en universitaire instellingen, die zich met de genoemde vakgebieden bezighouden.

Vergelijkende cijfers voorgaand boekjaar

Deze jaarrekening heeft betrekking op het gehele boekjaar 2018. Alle vergelijkende cijfers van het vorige boekjaar in deze jaarrekening zijn ontleend aan de jaarrekening 2018. De vergelijkende cijfers zijn, voor zover van toepassing, slechts qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden aangepast.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld volgens in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen.

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke post anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij per jaar ultimo zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid.

Liquide middelen

De liquide middelen worden opgenomen tegen nominale waarde. Indien niet anders is vermeld staan deze ter vrije beschikking.

Subsidies

Subsidies worden in de jaarrekening verwerkt zodra er een redelijke zekerheid is dat de vereniging aan de gestelde voorwaarden voldoet en de subsidie of faciliteit daadwerkelijk wordt verkregen (RJ 274.107).

Schulden

Schulden zijn opgenomen voor het bedrag waarvoor ze moeten worden afgelost.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen wordt aangehouden in overeenstemming met de vereisten volgens Richtlijn voor de jaarverslaglegging 640 'Organisaties zonder winststreven'.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen baten en lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen. De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben, uitgaande van historische kosten. Verliezen worden verantwoord als deze voorzienbaar zijn; baten worden verantwoord als deze gerealiseerd zijn. Baten (waaronder nagekomen budgetaanpassingen) en lasten uit voorgaande jaren die in dit boekjaar zijn geconstateerd, worden aan dit boekjaar toegerekend.

3. Toelichting op en specificatie van de resultatenrekening

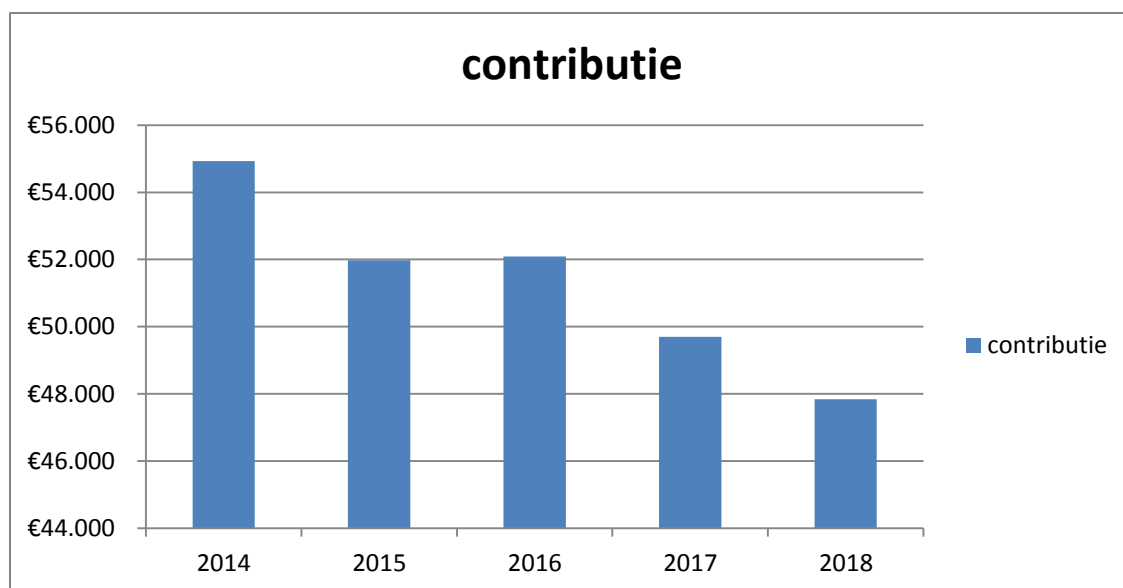
OPBRENGSTEN

1. Contributies

Per 1 januari 2018 telde de KNOB 585 leden. Deze brachten gezamenlijk een bedrag aan contributie bij elkaar van € 47.840,- ten opzichte van € 49.697,- in 2017.

Het ledenaantal is sinds 2016 gestabiliseerd. Er werden in 2018 29 leden uitgeschreven en de KNOB kon 25 nieuwe leden verwelkomen. Ultimo 2018 telt de KNOB 581 leden.

	2014	2015	2016	2017	2018
Ledenaantal per 01-01	671	652	613	609	585
Ledenaantal per 31-12	652	613	609	585	581
Contributie	€ 51.975	€ 52.092	€ 51.017	€ 49.697	€ 47.840
gem. contributie	€ 77	€ 80	€ 83	€ 82	€ 82

2. Donaties en giften

In 2018 werd voor € 254,- (2016: € 302,-) aan giften ontvangen van 15 verschillende donateurs.

3. Opbrengsten studiedagen

In 2018 organiseerde de KNOB zes studiedagen en twee bijeenkomsten van het Academisch platform. Deze brachten gezamenlijk € € 14.847,52 aan inkomsten op. De opbrengsten dienen primair als dekking voor de kosten van het bureau KNOB en zijn als volgt te specificeren:

Studiedag 1 -Verdwenen tuinen in Nederland	€ -
Studiedag 2 - Erfgoed in de dynamische stad	€ 3.389
Studiedag 3 -The Rise of the Architect in the Fifteenth Century'	€ 2.178
Studiedag 4 - De lage Landen (Acad. Platform)	€ 20
Studiedag 5 - Omgevingswet en ruimtelijk erfgoed	€ 1.134
Studiedag 6 - J.C. Overvoorde	€ 1.795
Studiedag 7 - 100 jaar HdK *	€ 6.282
Studiedag 8 - Campus TU Eindhoven (Acad. Platform)	€ 50

* in de opbrengsten van de studiedag 100 jaar HdK zit tevens een bijdrage van Hendrick de Keijser voor 3 het schrijven van artikelen in het bulletin KNOB

4. Academisch Platform

In 2017 is een aanvang gemaakt met het opzetten van een Academisch Platform. De KNOB vindt het belangrijk de contacten met de universiteiten, hogescholen, kennisinstituten en gemeenten aan te halen en de krachten te bundelen. De KNOB biedt aan hen een structureel forum om gezamenlijk een rol te spelen in de wetenschapsagenda's. Het Academisch Platform kan zich onafhankelijk en los van politiek en onderwijs- en onderzoeksbeleid inzetten voor de kennisbevordering en -uitwisseling op het gebied van het ruimtelijk erfgoed. Universiteiten, hogescholen, kennisinstituten en gemeenten kunnen een Academisch Lidmaatschap van de

KNOB aangaan. Het tarief voor het Academisch Lidmaatschap bedraagt € 2.500,-. In 2018 zijn hiervoor van 3 universiteiten bijdragen ontvangen. Daarnaast heeft 4TUbouw een bijdrage van € 25.000,- gedaan. Deze bijdrage worden in een aparte bestemmingsreserve binnen het eigen vermogen opgenomen. Kosten voor het Academisch Platform worden uit deze bestemmingsreserve voldaan.

5. Opbrengsten Bulletin

In 2018 werden 5 losse bestellingen voor het Bulletin KNOB gedaan met een gezamenlijke verkoop opbrengst van € 142,-. Sinds de tweede helft van 2017 zijn in het Bulletin KNOB advertenties geplaatst door Architectenbureau Vroom. In 2018 is hiervoor een bijdrage van € 750,- ontvangen.

KOSTEN

6. Bureaunkosten

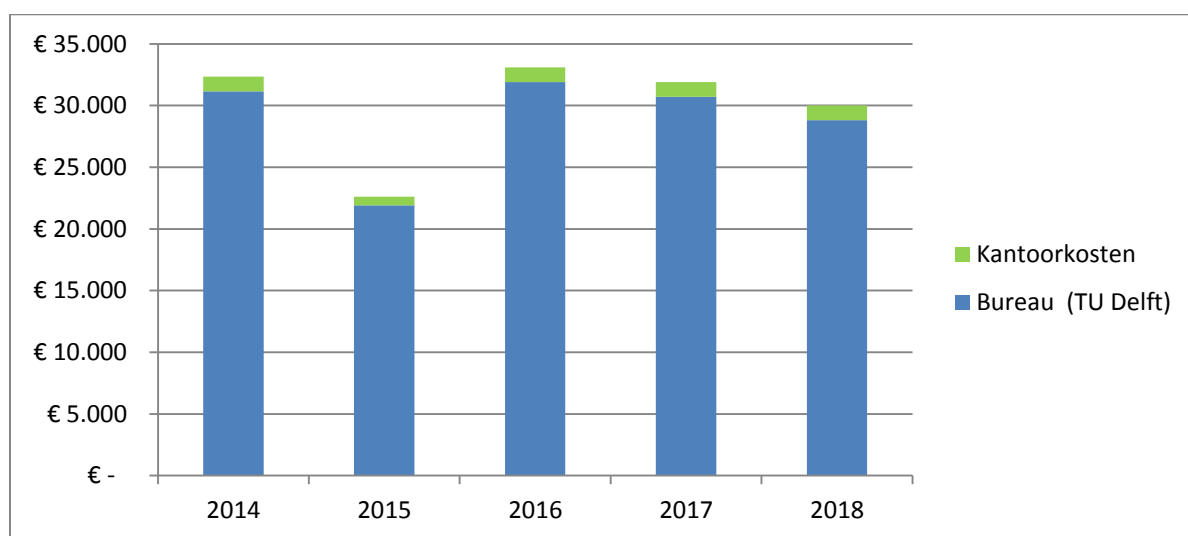
De KNOB geniet academische gastvrijheid bij de Faculteit Bouwkunde, afdeling Heritage & Architecture van de TU Delft. Voor de ondersteuning van het bestuur en de redactie maakt de KNOB gebruik van een secretariaats-medewerker in dienst van TU Delft. De KNOB betaalt hiervoor. Dit geeft de nodige flexibiliteit en vergemakkelijkt de personeelsadministratie.

Het bureau is in 2018 gevoerd door mevrouw drs. Judith Fraune. De personele kosten van het bureau bedragen in 2018 € 28.800,-. Op nacalculatiebasis kan in 2019 nog een (beperkt) restbedrag gefactureerd worden. Dit is bij het opmaken van de jaarrekening nog niet bekend.

Naast de personele kosten belast TU Delft jaarlijks € 1.200,- door een de KNOB voor de kosten van porti, kopieerwerk e.d. In 2018 zijn daarnaast kosten gemaakt voor verzekeringen (€ 302,-) en contributies (€ 99,-).

De bureaunkosten hebben zich in de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

	2014	2015	2016	2017	2018
Bureau (TU Delft)	€ 31.137	€21.912	€ 31.896	€ 30.696	€ 28.800
Kantoorkosten	€ 1.200	€ 700	€ 1.200	€ 1.200	€ 1.201

7. Bulletin KNOB

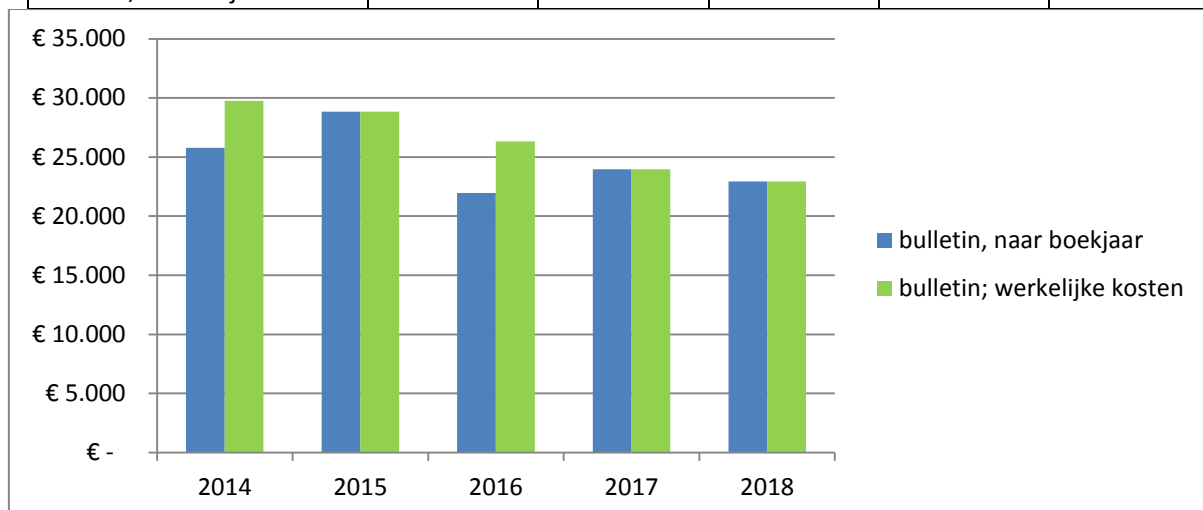
De kosten van het Bulletin KNOB bedroegen in 2018 € 22.941,-. Ten opzichte van 2017 (€ 23.976,-) en is dit een besparing, ten opzichte van de begroting (€ 21.650,-) een kleine overschrijding. Deze is te wijten aan een hogere oplage van enkele edities.

De kosten van het Bulletin KNOB zijn als volgt te specificeren:

Redactiekosten	€	390
Vormgeving	€	5.277
Eindredactie	€	4.214
Vertaling	€	1.023
verzendingkosten	€	2.185
Drukwerk	€	9.852
Totaal	€	22.941

De kosten van het Bulletin KNOB hebben zich in de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld.

	2014	2015	2016	2017	2018
bulletin, naar boekjaar	€ 25.787	€ 28.839	€ 21.956	€ 23.976	€ 22.941
bulletin; werkelijke kosten	€ 29.760	€ 28.839	€ 26.311	€ 23.976	€ 22.941

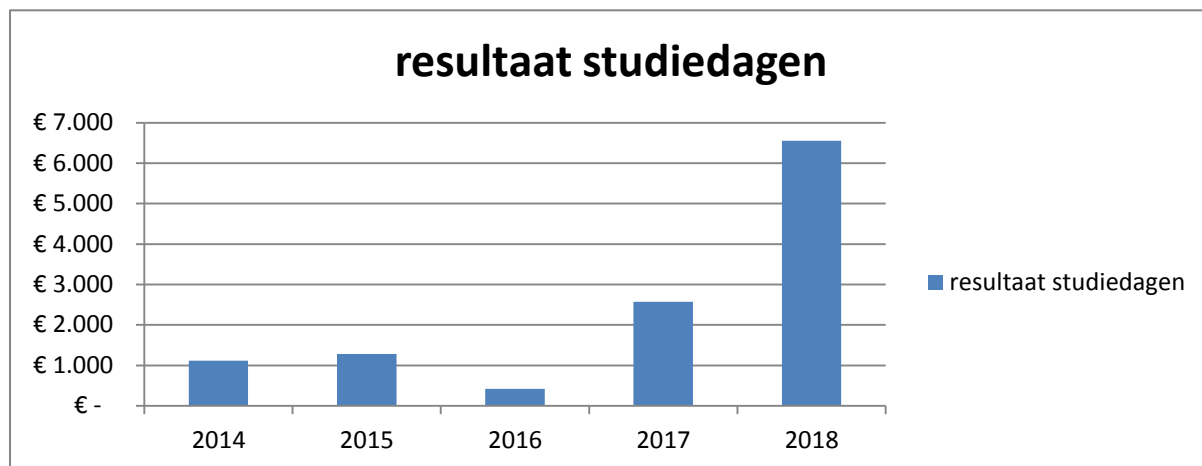
8. Kosten studiedagen, KNOB-netwerkdag en ALV

In 2018 organiseerde de KNOB zes studiedagen, waarvan er een gecombineerd werd met de Algemene Ledenvergadering en twee bijeenkomsten van het Academisch platform. De out-of-pocket kosten bedroegen gezamenlijk € 8.294,-. De interne kosten van het bureau KNOB zijn hierin niet opgenomen. De kosten zijn als volgt te specificeren:

Studiedag 1 - Verdwenen tuinen in Nederland	€	-
Studiedag 2 - Erfgoed in de dynamische stad	€	2.423
Studiedag 3 - 'The Rise of the Architect in the Fifteenth Century'	€	1.084
Studiedag 4 - De lage Landen (Acad. Platform)	€	-
Studiedag 5 - Omgevingswet en ruimtelijk erfgoed	€	690
Studiedag 6 - J.C. Overvoorde	€	-
Studiedag 7 - 100 jaar HdK	€	4.100
Studiedag 8 - Campus TU Eindhoven (Acad. Platform)	€	-

De resultaten van de studiedagen (opbrengsten minus kosten) hebben zich in de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

	2014	2015	2016	2017	2018
resultaat studiedagen	€ 1.113	€ 1.282	€ 421	€ 2.572	€ 6.550

Het hogere resultaat op de studiedagen in 2018 is te danken aan goede deelnemersaantallen en aan bijdrage in de kosten door medeorganisatoren van de studiedagen.

9. Promotie

Het bestuur van de KNOB wilt het ledenaantal van de KNOB laten groeien. Daarvoor wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van sociale media zoals LinkedIn, Facebook en Twitter. Daarnaast wordt de website van de KNOB ingezet. Er is in 2018 € 552,- (2017: € 219,-) aan kosten gemaakt ten behoeve van de website van de KNOB en de vermelding van de Steunstichting KNOB voor de benodigde ANBI-vermelding. Dit is een kleine budgetoverschrijding t.o.v. de begrote € 500,-.

Naast de website maakt de KNOB gebruik van promotieartikelen zoals flyers, badges, tasjes en pennen. Deze worden gebruikt voor ledenwerving. In 2018 zijn hiervoor geen kosten gemaakt.

10. Bestuur

Het bestuur van de KNOB bestond in 2018 uit 8 leden, waarvan 2 studentleden.

In 2018 is in totaal € 1.084,- aan bestuurskosten gemaakt tegenover € 1.170,- in 2017. Deze kosten zijn als volgt te specificeren:

– Reiskosten	€ 273
– Vergaderkosten	€ 39
– Verteer	€ 700
– Representatie	€ 65
– Overige bestuurskosten	€ 8

De bestuurskosten hebben zich in de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

	2014	2015	2016	2017	2018
bestuurskosten	€ 1.860	€ 2.785	€ 2.265	€ 1.170	€ 1.084

11. Bankkosten en rente

In 2018 is in totaal € 185,- aan bankkosten gemaakt tegenover € 220,- in 2017.
In 2018 werden geen rente-inkomsten genoten.

Overlopende activa en passiva

12. Debiteuren

Per 31 december 2018 is er een bedrag van € 1.195,- aan vorderingen op debiteuren.

13. Vooruitbetaalde kosten

Er zijn geen vooruitbetaalde kosten.

14. Overlopende passiva

Specificatie overlopende passiva

	2018	2017
Nog te betalen TU Delft – inhuur secretariaat	-	€ 1.896
Nog te betalen kosten Bulletin	€ 2.849	-
Vooruit ontvangen contributie	-	€ 65
Vooruit ontvangen studiedag	-	€ 900
Overige kosten	-	€ 15
	<u>€ 2.849</u>	<u>€ 2.876</u>

4. Toelichting op en specificatie het verenigingsvermogen

1. Liquide middelen

Liquide middelen worden aangehouden op diverse rekeningen bij ING-bank en tot medio 2018 (in beperkte mate) op een PayPal account. Per 31 december 2018 beschikt de KNOB over een creditsaldo van € 53.480,-.

Specificatie liquide middelen

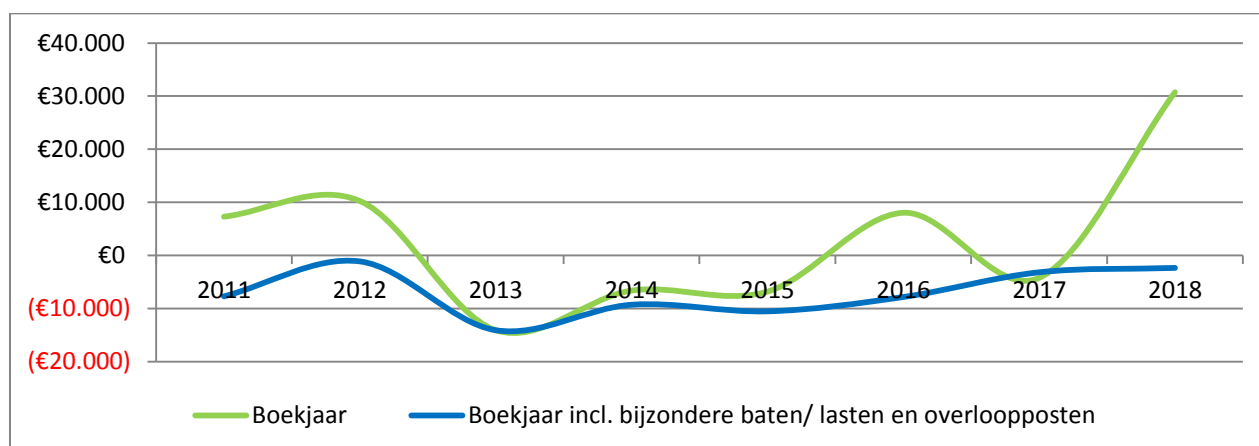
	ultimo 2018		ultimo 2017	
ING zakelijke rekening	€	3.386	€	2.910
ING zakelijk spaarrekening	€	50.054	€	17.428
Pay Pall account	€	-	€	171
Kas	€	40	€	110
	€	53.480	€	20.618

2. Ontwikkeling resultaat

De KNOB heeft het jaar 2018 afgesloten met een positief resultaat over het boekjaar van € 30.736,- (2017: € 4.218,- negatief). Gecorrigeerd voor overlopende activa en passiva komt het operationeel resultaat over 2017 op € 29.081,-. Een bedrag van € 32.500,- hiervan is verkregen ten behoeve van het Academisch Platform en wordt toegevoegd aan de daarvoor bestemde bestemmingsreserve. Het operationeel resultaat op de activiteiten van de KNOB excl. Academisch Platform komt daarmee uit op € 2.345 negatief (2016: € 3.166,- negatief).

Het resultaat van de KNOB staat door afgenomen ledenaantallen al enkele jaren onder druk. Doordat in de jaren 2011 en 2012 nog bijzondere baten werden genoten konden in die jaren nog 'zwarte cijfers' worden geschreven. Als gekeken wordt naar het operationeel resultaat is dat ook in die jaren negatief. De tabel en grafiek op de volgende pagina illustreren dat.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Boekjaar	€ 7.299	€ 10.258	€ -14.069	€ -6.613	€ -6.807	€ 8.039	€ -4.218	€ 30.736
Boekjaar incl. bijzondere baten/ lasten en overloopposten	€ -7.701	€ -1.114	€ -14.069	€ -9.273	€ -10.519	€ -7.822	€ -3.166	€ -2.345

Toelichting: In de grafiek geeft de groene lijn de winst of verlies per boekjaar weer op kasbasis. Dus de optel- en aftreksom van alle inkomsten en uitgaven in het lopende jaar. De blauwe lijn geeft het jaarresultaat weer op verplichtingenbasis. Dus als rekening gehouden wordt met inkomsten en uitgaven die betrekking hebben op het lopende jaar, maar al in het jaar daaraan voorafgaand of daaropvolgend daadwerkelijk betaald of ontvangen worden. Bijvoorbeeld betalingen voor een studiedag die al in

het voorgaande jaar zijn ontvangen, of een factuur voor gemaakte kosten die pas in het volgende jaar betaald wordt. De blauwe lijn maakt zichtbaar dat de KNOB met een structureel tekort geconfronteerd wordt.

5. Overige gegevens en resultaatsbestemming

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben geen gebeurtenissen na balansdatum plaatsgevonden welke van invloed zijn op de jaarrekening.

Mededeling omtrent het ontbreken van een controleverklaring

Op grond van artikel 2:396 lid 1 BW is de vereniging vrijgesteld van de verplichting tot controle van de jaarrekening door een accountant. Op grond daarvan is geen opdracht tot accountantscontrole verstrekt. Derhalve ontbreekt in deze jaarrekening een controleverklaring.

De Jaarrekening wordt gecontroleerd door de Kascontrole-commissie van de KNOB. Deze wordt door de leden aangewezen. Het verslag van de Kascontrole-commissie wordt tijdens de Algemene Ledenvergadering vastgesteld.

Fiscale status

De Belastingdienst heeft vastgesteld dat voor de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond geen sprake is van ondernemerschap voor de omzetbelasting, inhoudingsplicht voor loonheffingen of belastingplicht voor de vennootschapsbelasting.

Vaststelling en goedkeuring jaarrekening

Het Bestuur van de KNOB heeft de jaarrekening 2018 vastgesteld in de vergadering van 12 april 2019. De jaarrekening wordt vastgesteld in de Algemene Ledenvergadering van de KNOB op 22 mei 2019.

Bestuur KNOB

Dhr. drs. H. Lenferink, voorzitter
Dhr. drs. H.P. (Henk) Jansen, vice-voorzitter
Dhr. P.J.A. (Pieter) Baars, penningmeester
Dhr. dr. J. (Jeroen) Westerman, secretaris
Dhr. dr. ir. F.D. (Frank) van der Hoeven, lid
Mw. S. (Sterre) Brummel MA, lid
Dhr. S.H. P. (Sebastiaan) van Venetien BA, studentbestuurslid